

Yeni Kıbrıs Derneği'nin 30. Kuruluş Yıldönümü nedeniyle Genel Kurul'da Başkan Yardımcısı Joseph Bayada tarafından yapılan konuşma

**Lefkoşa, Holiday Inn Otel
Cumartesi 19.03.05**

Derneği küçük düşürmek amacıyla, onun ideolojik karşıtları, birçok defalar, Yeni Kıbrıs Derneği'nin, sömürge döneminin bir yan ürünü olduğunu öne sürdüler. Oysa gerçek oldukça farklıdır. Aslında, Derneğin, kuruluşundan 15 yıl önce sona eren sömürge dönemi ile hiçbir ilişkisi yoktur ve dernek, Kıbrıs'ın yakın tarihini silinemez bir şekilde lekelemiş olan, 1974'ün trajik olayları, yani Yunan darbesi ile Türk istilasının doğrudan bir sonucudur.

Bu olaylardan sadece birkaç ay sonra, çoğu birbirini tanımayan 9 kişi Lefkoşa'da biraraya gelerek, kendi ülkemiz Kıbrıs'ın artık başkalarının uzantısı olarak muamele görmesi yerine, kendi başına var olan bir varlık olarak görülmesi gerektiğine karar verdiler. Dahası, o andan başlayarak, Kıbrıs'ın referans noktamız ve çıkarlarımızın odağı olması gerekiyordu. Yüzyıllardan sonra ilk defa, Kıbrıs'a, kendi başına var olan bir siyasal varlık olarak bakılmalıydı.

Dokuz kişi arasında yapılan bir dizi yoğun görüşmeden sonra, Yeni Kıbrıs Derneği, 19 Mart 1975 tarihinde resmen kuruldu. Bu tarih, farkında olunmadan, Kıbrıs'ı merkez alma fikrinin de doğum günü oldu.

Derneğin, herhangi bir parti ile ilişkisi yoktu. Aslında dokuz kurucusunun da, farklı ideolojik kökenleri vardı. Bizi o zaman birleştiren şey, gelecek için endişe ve ülkemiz için acil bir yön değişimine olan gereksinimdi. O nedenle, Derneğin adı, yeni hedef ve görüşleri olan ve ilk defa, bütün Kıbrıslılara yol gösterecek olan Yeni bir Kıbrıs'ın temellerini atma gereksinimine sembolik olarak işaret etmekteydi.

Derneğin, iktidara gelmek gibi herhangi bir siyasal emeli olmadığına işaret edilmelidir. Ama yine de bu, derneğin, siyaset dışı olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, ülkedeki siyasal ve sosyal gelişmelerle çok ilgilidir. Olayların veya duruşların, Derneğin hedefleriyle olan ilişkisine bakarak, onları ya eleştiriye veya övgüye değer bulunuruz. Ama ne hükümet yanlısı, ne de karşıtı bir tavır almadan, sadece bir baskı grubu olarak davranırız.

Derneğin ilk bildirgesi, kurulduğu zaman egemen olan havayı yansıtmaktaydı: Yıkım, ölüm, kayıp kişiler, işsizlik, sıkıntı ve belirsizlik. Bu olgular, ideolojik farklılıkları bir kenara koymaya yol açtı.

Açıklama şöyle devam ediyordu:

"Şimdi gözyaşları kurumuş, öfke ve umutsuzluk dinmiştir. Yeniden düşünmemizin zamanıdır... Bilinç ve ruhlarımızda yeni arayışlar

yapmalıyız... ve Beşparmak Dağlarındaki yangınlardan bir ders çıkarmalıyız.

Bu ülkede, gerçek veya hayali olan farklılıklarına karşın, sadece bizim algılayabilip, koruyabildiğimiz ve Kıbrıslı kimliğimizi belirleyen ortak çıkarları ve arayışları olan Rumlar, Türkler, Ermeniler, Maronitler ve diğerleri yaşamaktadır.

Etnik kökenlerimizi unutmak olası değildir, ama bir halk olarak yaşamımıza ta başından bakmalıyız. Önce Kıbrıslılar ve sonra Rum veya Türkler olarak düşünmeye ve davranmaya başlamalıyız..."

Derneğin ilk bildirgesinden yapılan bu alıntılar, -itiraf etmeliyim ki- oldukça duygusal açıklamalardır.

Bunu izleyen yıllarda Derneğin etkinlikleri, üç sütun üzerine dayandırılmıştır:

- Devletin güçlendirilmesi ve Kıbrıs'a sadakat
- İki ana toplumun birbirine yakınlaşması
- Demokratik yaşam şekli ile barış içinde bir arada varolmanın güçlendirilmesi ve bir bütün olarak Kıbrıs halkının refahı

Daha belirgin olarak, Dernek, etnik kökeninden ve kültür farklılıklarından bağımsız olarak, bütün Kıbrıslılar için ortak yurda olan bağlılık için fikirleri teşvik edip, gerekli önkoşulları yaratma yollarını aramaktadır. Ayrıca ortak özellikleri ve emelleri vurgulayıp geliştirecek bir şekilde ve aynı zamanda farklılıkları kısıtlayıp yumuşatarak, karşılıklı anlayışı geliştirme çabası ile iki toplumu bir araya getirmeye çabalamaktadır. Aslında Kıbrıs'taki kültürel farklılıklar, bağnazlık ve polemik kaynağı olmaktan çok, yaşamlarımızı zenginleştiren unsurlar olarak görülmelidir.

Dernek, herşeyden önce, milliyetçiliğe karşı olup, milliyetçiliği Kıbrıs sorununun kökeni olarak tanımlamakta ve ona karşı mücadele etmektedir. Ayrıca, eğitim sisteminin etnik köken merkezli olmaktan uzaklaşması gerektiği mesajını vermeye çalışmaktadır. Böylelikle, hem yeniden birleşme şeklindeki resmi çizgiyi, hem de aynı zamanda Kıbrıs toplumunun çoğulcu yapısını yansıtmaktadır. İnancımız odur ki, bu şekilde hem Kıbrıs'ın siyasal olarak yaşamasına bir katkıda bulunmuş, hem de Kıbrıs toplumunun yeniden yapılanmasını ırkçılık ve önyargı yerine, sağlıklı temeller üzerine yeniden inşa etmiş olacağız.

Yeni Kıbrıs Derneği, kurulduktan sonraki ilk yıllarda, aksamadan çalıştı ve Kıbrıs Rum toplumundaki varlığını hissettirdi. Bu arada Kuzey'de de farkedilmemezlikten gelinmedi. Derneğin fikirleri, o zamanlar, kendilerini Yunan askerleri tarafından ihanet edilmiş olarak hisseden Kıbrıslı Rumların çoğunluğu tarafından iyi algılanmaktaydı. Dernek ayrıca, Kıbrıs Rum siyasal yelpazesindeki hemen hemen bütün liderlikler tarafından da onay veya hoşgörü görmekteydi. Yine de, derneğin etkinlikleri, zamanın Yunanistan Büyükelçiliği'nde endişeye yol açmış ve Cumhurbaşkanı nezdinde bazı adımlar atılmıştı. Ama Makarios, bir tepki göstermedi. Aşırı sağ ise, yapılan darbenin bir sonucu olarak, o sıralar kendini gözden

düşmüş ve halktan kopmuş hissetmekteydi. Derneğin başlangıçtaki etkinlikleri, hem fazla, hem de çok yönlü idi. Bunlar, yerel basında makaleler yayımlamaktan, konferanslar vermeye, çeşitli konuşmalardan diğer başka ilgili etkinliklere, örneğin henüz daha Kuzeye geçmemiş olan Kıbrıslı Türklere yardıma (yiyecek, gazete, tıbbi bakım sağlama vb) kadar uzanmaktaydı. Daha ileriki aşamada, Türkçe konuşan bir üyemizi de içeren bir grup oluşturulmuş ve birkaç Türkün hâlâ daha yaşamakta olduğu köyler ziyaret edilmiş ve bazı durumlarda onlara, hukuki yardım da sağlamak dahil, bazı özel sorunlarının çözülmesine çalışılmıştı. Ama Makarios'un ölümü üzerine durum değişti.

Makarios'tan sonra gelen zat, yavaşça Yunanistan'a döndü ve darbeciler yeniden ortaya çıkarak, unutulma avantajını kullandılar. Bu arada "günahkâr" Sağ'dan sonra iktidara gelen ilerici Yunan hükümetine karşı değişmekte olan tavırdan yararlandılar. Ekonomi hızla iyileşmekteydi ve 1974'ün olayları yavaş yavaş sönümlenmekteydi. Dernek, bunun sonucu olarak sağın bütün yelpazesi yanında milliyetçilerin hedefi haline geldi. Aslında Yeni Kıbrıs Derneği'nin Kıbrıs'ı merkez alan politikası, bir çeşit Yunanlılık karşıtı ve Kıbrıslı Rumları kültürel köklerine yabancılaştırma çabası olarak yorumlandı. Oysa aksine, Kıbrıs'a sadakat, hiç bir şekilde, Türkiye veya Yunanistan'a karşıtlık anlamına gelmemektedir.

Derneğin sayısız makale veya diğer yazılarının hiçbir yerinde, Yunan veya Türk aleyhtarı olarak nitelenebilecek olan böylesi bir atıfa rastlamak olası değildir. Aksine, ilk bildirgeden bugüne kadar, "13 Soruya 13 Yanıt" başlıklı temel yayın da içinde, Derneğin, bütün bildirilerinde, ülkemizdeki iki ana kültüre ve aslında bütün kültürlere saygı açık bir şekilde tanımlanmaktadır.

Derneğin bütün bu geçen yıllar içinde yapmaya çalıştığı, etnisite ile yurttaşlık arasındaki farkı ve bunlarla ilgili etkilenmeleri ortaya koymaktı. Dernek, buna ek olarak, kültürel ve siyasal kimlik arasındaki farkı göstermeye çalışmıştır. Ne yazık ki, milliyetçiliği merkez alan her iki taraftaki eğitim sistemleri yüzünden, bu kafa karışıklığı hâlâ daha sürmekte olup, bu durum, Kıbrıslı Rumlar arasında daha fazladır. Kıbrıslılar, sırasıyla Yunanistan ve Türkiye ile ilişkilendirilmektedir, ama kendi aralarında, ortak bir siyasal kimliği ve aynı yurdu paylaşmaktadırlar.

Dernek, ayrıca, amaçlı olarak saklanmakta olan iki toplum arasındaki benzerlikleri öne çıkarmaya çabalamıştır. Birçok yıllar, Kıbrıs'ın sadece Elenler ve Türkler tarafından iskan edilmiş bir ülke olduğuna ve Kıbrıslıların bulunmadığına inandırıldık. Sayın Denктаş da, bunu sıklıkla tekrarladı ve Kıbrıslı Türklerin şiddetli protestolarına yol açtı. Biz de, İsviçre'de İsviçreliler, Belçika'da Belçikalılar veya Singapur'da Singapurluların yaşadığı gibi, her üç çok-etnili ülkede olduğu gibi, aslında Kıbrıs'ta da, Kıbrıslıların yaşamakta olduğunu öne sürmeye çalıştık. 400 yıldan fazla bir süredir bir arada var olan iki toplumun, herhangi bir şekilde fikir, alışkanlıklar veya davranış açısından birbirini etkilememesi saçma olurdu diye düşünüyorum. 9 bin kilometre kareden fazla olmayan bir ülkede, 1974'e kadar nüfusun, karma kasaba veya köylerde yaşamakta olduğu düşünülürse, bu daha da saçma olurdu.

Ortak toprak parçası üzerinde yaşama ve bunun getirdiği sonuçlara ilişkin görüş, Kıbrıs'ta biz farkına varmadan, amaçlı olarak baskı altında tutulmuştur. Her iki taraftaki halk da, onyıllardır, Benedict Anderson'un, çok iyi bilinen "Hayali Cemaatler" adlı kitabında belirttiği gibi oyuna gelmişlerdir. Ada üzerinde iki farklı dil, iki farklı din ve iki farklı toplum vardır. Ama aynı değerler, alışkanlıklar ve düşünce şeklini paylaşmakta olduğumuz, gözden ırak tutulmamalıdır... İki toplumun farklılıklardan başka herhangi bir şeyi paylaşmadıklarını dile getiren, yanlış ve aşırı derecede basitleştirilmiş olan görüşü, biz kesinlikle benimsemiyoruz!

Yeni Kıbrıs Derneği, bağınazlık ve milliyetçiliğe karşı mücadele ederek, "siyasal ulus" veya "rızaıyla ulus" kavramı çerçevesinde, iki toplumu bir araya getirmeye çabalamıştır. Aslında, İsviçre, dört tane resmen kullanılan ve tanınan dili ile rızayla oluşmuş bir ulustur. Bunu akılda tutarak, Yunan ve Türk devletleriyle ilgili sembollerin kullanımının siyasal açıdan yanlış ve zarar verici olduğunu ve Kıbrıslı Rumlar açısından anayasa aykırı olduğunu ileri sürdük. Çünkü bunların, sırasıyla Yunan ve Türk ruhu veya kültürü ile herhangi bir ilgileri yoktur.

Yeni Kıbrıs Derneği'nin metinleri ve makaleleri arasında yapılacak bir dolaşma ile, bu ülkenin siyasal varoluşunun önemini gösteren, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni güvence altına alma uğruna çok şey yapıldığı açıkça görülecektir. Hatta, Dernek etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu, iki ana toplumun yakınlaşması çerçevesinde yapılmıştır. Bizim görüşümüze göre, iki toplum arasında gerçek bir yakınlaşma olmadan ve bölünmüş Kıbrıs toplumu ortak vizyon ve arayışlarla tek bir yapıda birleşmezse, hiçbir çözüm kalıcı olamaz. İki toplumun hedeflerinin tamamen farklı yönlerde olduğu 1963-64 olaylarını anımsatmak yeterlidir.

Derneğin, hiç bir zaman, Kıbrıslı Rumları Yunanistan'dan veya Kıbrıslı Türkleri Türkiye'den kültürel yönden koparmaya teşebbüs etmediğini bir kez daha vurgulamak istiyorum. Dahası, Yeni Kıbrıs Derneği, ülkenin yeniden birleşmesinde yapıcı bir rol oynayabilecek olan Türkiye veya Yunanistan'a muhalefet etmemektedir. Ama, bu ülkeler adına herhangi bir siyasal veya başka bir yol göstericilik veya "el tutarak yol gösterme" ciliği kabul etme eğiliminde değiliz ve Kıbrıs'a koruma altında bir ülke (protektora) gibi davranılmasını görmeyi de asla istemiyoruz. Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan arasında, siyasal boyun eğme veya ana-yavru ilişkisini değil, sağlıklı ilişkilerin gelişmesini görmek istiyoruz. Geri zekalı değillerse, çocuklar da bir gün gelir ve büyürler...

Bizim, "siz öteki tarafta, biz bu tarafta" diyenler de dahil, gizli veya açık, taksimin herhangi bir şekline şiddetle karşı olduğumuzu sanırım burada tekrarlamama gerek yoktur, bu açıktır. Belki de şunu söylemem gerekiyor. Daha 1975'de, çok belirgin bir şekilde Enosis'e şiddetle karşı olduğumuzu ilk söyleyen bizlerdik.

Kısacası, bunca yıldır elde etmeye çalıştığımız, ülkenin yeniden birleşmesi için gerekli ön koşulları yaratmaktı. Dahası, eşitlik koşulları altında, herhangi bir modası geçmiş azınlık ve çoğunluk kavramından uzak, herhangi bir küçüklük veya büyüklük kompleksi olmadan, çoğulcu bir toplumda Kıbrıslıların refahının güvence altına alınmasıdır.

Bağnazlık, şovenizm ve yabancılaşmanın olmadığı, halkın, geçmişin kötülükleri olmadan bir yaşam sürdüreceği, kültürel kimliğini özgürce ifade edileceği; ortak yurdu sadece coğrafya olarak değil, yürekleriyle de paylaşacağı bir toplum. Bunlar, aşağı yukarı, Yeni Kıbrıs Derneği'nin inançları olup, Kıbrıs, referans noktası olarak alınmaktadır. Ama, Avrupa ve dünyanın geriye kalan kısmının da gözlendiği bir çerçevede formüle edilmiştir. Önce insanım, sonra Kıbrıslı ve daha sonra da Türk, Rum, Maronit veya Ermeniyim. Biz Dernek üyeleri olarak kendimizi bu sıra ile hissetmekteyiz.

Doğru olduğumuzun bize söylenmesini beklemiyoruz. Ama günümüz şekillenirken, Enosis ve taksim artık geçmişe ait olup, Kıbrıslılık bilinci gittikçe artmaktadır –itiraf etmeliyim ki bu, kuzeyde daha fazladır- ve her iki taraftaki insanların çoğunluğunun yeniden birleşme için gerçek bir arzusu vardır. Üzerinde bulunduğumuz zeminin haklı çıktığını hissediyoruz. Bunu söylemekle beraber, gidilecek daha çok yolumuz olduğunu hissediyoruz. Sadece olumsuz basma-kalıp tiplerden arınma yönünde değil, kendimiz de hatalarımızdan arınmalı ve tarihin, eğitim sistemlerimizin hataları yanında, uluslararası çıkarılardan da arınarak, kurban edilmiş olan itimadı yeniden tesis etmeliyiz.

Yeni Kıbrıs Derneği'ne güvenerek, geleceğe bakıyoruz ve yakında Kıbrıs'ın yeniden birleşeceğinden ve çok da uzak olmayan bir gelecekte, toplumun yeniden kaynaşacağından eminiz.